

**UNIVERSITATEA DE MEDICINĂ, FARMACIE, ȘTIINȚE ȘI
TEHNOLOGIE « GEORGE EMIL PALADE » DIN TÂRGU MUREȘ
ȘCOALA DOCTORALĂ DE LITERE, ȘTIINȚE UMANISTE ȘI APLICATE
DOMENIUL : ISTORIE**

**ISTORIE ȘI IDEOLOGIE
PRIMUL RĂZBOI MONDIAL ÎN MANUALELE DE
ISTORIE DIN ROMÂNIA ȘI UNGARIA
1948 – 1989
-REZUMAT-**

Doctorand:

Cristian-Ioan CIULA

Conducător științific:

Conf. dr. Alessandro VAGNINI

TÂRGU MUREȘ

2020

CUPRINS

UNIVERSITATEA DE MEDICINĂ, FARMACIE, ȘTIINȚE ȘI TEHNOLOGIE « GEORGE EMIL PALADE » DIN TÂRGU MUREȘ	1
LISTA CU ABREVIERI	5
INTRODUCERE	6
1.DE LA MONARHIE CONSTITUȚIONALĂ LA REPUBLICĂ POPULARĂ	9
2.REFORMAREA ÎNVĂȚĂMÂNTULUI. LEGISLAȚIA ȘI DIRECTIVELE NECESARE ÎN VEDEREA FORMĂRII NOILOR „CADRE”.....	13
2.1. METODICA PREDĂRII ISTORIEI ȘI ROLUL ACESTEIA ÎN AREALUL ISTORIOGRAFIC COMUNIST	19
2.2 RESETAREA MENTALITĂȚII COLECTIVE PRIN MANUALELE DE ISTORIE.....	21
2.3. PRIMUL RĂZBOI MONDIAL ÎN MANUALELE ȘCOLARE DIN PERIOADA COMUNISTĂ	24
3. STALINIZAREA ISTORIEI ȘI A SISTEMULUI EDUCAȚIONAL. REINTERPRETAREA ISTORIE PE FONDUL DIRECTIVELOR SOVIETICE(1948 - 1960).	27
3.1.DECRETUL NR.175 PENTRU REFORMA ÎNVĂȚĂMÂNTULUI - AUGUST 1948	45
3.2. METODICA ISTORIEI U.R.S.S PENTRU ȘCOALA ELEMENTARĂ, AUTOR V.G CARȚOV, EDITURA CARTEA RUSĂ, 1949.....	51
3.3.CURSUL SCURT DE ISTORIE A PARTIDULUI COMUNIST AL UNIUNII SOVIETICE, CĂLĂUZĂ STRĂLUCITĂ PENTRU TÂNĂRA NOASTRĂ ȘTIINȚĂ ISTORICĂ.....	60
3.4. METODICA PREDĂRII ISTORIEI PATRIEI NOSTRE ÎN CLASA A VII-A, EDITURA DE STAT DIDACTICĂ ȘI PEDAGOGICĂ, BUCUREȘTI, 1959.....	68
3.5. MANUALELE EDITATE SUB DIRECTA COORDONARE A LUI MIHAIL ROLLER 1947-1960	86
3.6. UN CAZ APARTE, MANUALUL DE ISTORIE A PATRIEI PENTRU CLASA A IV-A, DUMITRU ALMAȘ 1955-1996.....	98
3.7. MANUALELE EDITATE ÎN REPUBLICA MAGHIARĂ	108
3.7.1. ISTORIE PENTRU CLASA A VIII-A A ȘCOLILOR GENERALE. MANUAL EDITAT ÎN ANUL 1950	108
3.7.2. ISTORIA UNGARIEI PARTEA A III-A 1848-1950. MANUAL EDITAT ÎN ANUL 1953.....	125
3.7.3. ISTORIA UNIVERSALĂ PARTEA A IV-A VOL.I ȘI VOL.II PENTRU CLASA A IV-A A ȘCOLILOR MEDII. MANUAL EDITAT ÎN 1954.....	136
3.7.4. ISTORIA UNIVERSALĂ (1849-1945) PENTRU CLASA A IV-A A ȘCOLILOR MEDII. MANUAL EDITAT ÎN 1958	142

4. AUTONOMIE EDUCAȚIONALĂ ȘI ISTORIOGRAFICĂ. ÎNCEPUTURILE REINTERPRETĂRII ISTORIE (1960-1970).....	147
4.1.LEGEA NR.11 DIN 13.05.1968 PRIVIND ÎNVĂȚĂMÎNTUL ÎN REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA.....	153
4.2. METODICA PREDĂRII ISTORIEI ÎN ȘCOALA DE 8 ANI. (PREDAREA CONOȘTIȚELOR DE ISTORIE A PATRIEI LA CLASELE I – IV), EDITURA DIDACTICĂ ȘI PEDAGOGICĂ, 1962.....	155
4.3. METODICA PREDĂRII ISTORIEI, EDITURA DIDACTICĂ ȘI PEDAGOGICĂ, BUCUREȘTI, 1968.	169
4.4. ISTORIA ROMÂNIEI : MANUAL PENTRU CLASA A VIII-A, SCRISE DE ALMAȘ DUMITRU, GEORGESCU-BUZĂU GHEORGHE, PETRIC ARON	184
4.5. MANUALE EDITATE ÎN REPUBLICA MAGHIARĂ.....	187
4.5.1. ISTORIA- MANUAL PENTRU CLASA A VIII-A A ȘCOLILOR GENERALE. MANUAL EDITAT ÎN ANUL 1961.....	187
4.5.2. ISTORIA-MANUAL PENTRU CLASA A IV-A A ȘCOLILOR MEDII. MANUAL EDITAT ÎN ANUL 1962	196
4.5.3. ISTORIA-MANUAL PENTRU ȘCOALA GENERALĂ DE 8 CLASE. MANUAL EDITAT ÎN ANUL 1969	202
5. RESTALINIZAREA ISTORIOGRAFIEI. EDUCAȚIA SUB REGIMUL CULTULUI PERSONALITĂȚII ȘI A DIRECTIVELOR VENITE PE FILIERĂ DE PARTID(1970-1989)...	209
5.1. LEGEA EDUCAȚIEI ȘI ÎNVĂȚĂMÎNTULUI NR.28 DIN 21.12.1978	216
5.2. METODICA PREDĂRII ISTORIEI PATRIEI CLASELE I-IV. EDITURA DIDACTICĂ ȘI PEDAGOGICĂ. BUCUREȘTI 1970	219
5.3. METODICA PREDĂRII ISTORIEI ROMÂNIEI. EDITURA DIDACTICĂ ȘI PEDAGOGICĂ. BUCUREȘTI 1981.	231
5.4. MANUALE EDITATE ÎN ROMÂNIA 1970-1989.....	245
5.4.1. ISTORIA ROMÂNIEI. MANUAL PENTRU CLASA A VIII-A. DRAGNE FLOREA - IONESCU MATEI 1970 – 1976.....	245
5.4.2. ISTORIA MODERNĂ A ROMÂNIEI. MANUAL PENTRU CLASA A X-A. ELISABETA HUREZEANU 1977 – 1989	248
5.5. MANUALE EDITATE ÎN REPUBLICA MAGHIARĂ.....	251
5.5.1. ISTORIE-MANUAL PENTRU CLASA A IV-A A ȘCOLILOR MEDII. MANUAL EDITAT ÎN ANUL 1970	251
5.5.2. ISTORIA-MANUAL PENTRU ȘCOALA GENERALĂ DE 8 CLASE. MANUAL EDITAT ÎN ANUL 1981	258
5.5.3. ISTORIA-MANUAL ANUL IV LICEU. MANUAL EDITAT ÎN ANUL 1984	260
CONCLUZII.....	268
ANEXE.....	270
BIBLIOGRAFIE	282

REZUMAT

Lucrarea de față este o analiză care vizează sistemul educațional din România comunistă, sistem care a avut foarte mult de suferit în acea perioadă. De la modificări legislative, la diferite ajustări ale cadrului legislativ, toate acestea având scopul de a crea într-un timp destul de scurt viitoarele cadre, atât de necesare noului sistem politic. Toate aceste modificări urmau a fi implementate în arealul educațional, prin metodicile didactice, prin programe școlare iar prin acestea ulterior, să fie inserate în cadrul manualelor școlare. Aceste din urmă reprezentând armele și ustensilele cele mai bune, prin care se putea implementa noile rigori, noile principii și doleanțe ale sistemului comunist.

Lucrurile erau foarte bine gândite și foarte bine puse la punct, astfel încât totul părea a fi, un aparat, un adevărat sistem ideologic prin care întreaga societate urma să fie reorientată, astfel încât aceasta era obligată, să accepte și să se integreze în noul sistem. Aceste aspecte nu erau facultative de data aceasta ci erau obligatorii. Aparatul de stat era setat la început în a realiza o nivelare atât ideologică cât și socială. Acest demers a fost realizat în urma unor directive și recomandări care erau parțial dictate de către cei care au patentat aparatul adică, liderii de la Moscova. Directivele și recomandările au format un fel de matrită, de tipar, care urma a fi folosit peste tot în arealul dominat de către Uniunea Sovietică. Unul din scopurile analizei realizate aici, este acela de a observa cum acestea au fost folosite, implementate în România dar în același timp și în Ungaria, drumul urmat de către acestea, până când ajung să fie inserate în cadrul manualelor de istorie. Ulterior am arătat cum acestea din urmă sunt modificate în funcție de interesele partidului, iar odată cu acestea se demonstrează cât se poate de clar faptul că avem o istorie care a fost rescrisă aproape în totalitate.

Astfel am demonstrat cum în perioada comunistă, probabil unul dintre domeniile științifice care a avut foarte mult de suferit a fost istoria. Pentru a realiza această nouă obediență socială și a pregăti societatea pentru noua viață comunistă, conducerea statului va apela la toate pârghiile necesare. Una din aceste pârghii a fost istoria care trebuia rescrisă, iar pentru a observa cel mai bine acest lucru este necesară analizarea manualelor de istorie și a metodicilor care le însoțeau. Însă înainte de a efectua acest lucru, am prezentat cât mai detaliat legislația în a cărei sarcină se afla elaborarea manualelor de istorie, adică legislația educațională. Aceasta a suferit diverse modificări în funcție de directivele susmenționate, venite pe filieră de partid, astfel încât

era imperios necesar ca acestea să fie croșetate în legislație, pentru a da legitimitate procesului de reformă. Acesta din urmă viza schimbarea întreagului areal educațional, iar odată cu aceasta și reformarea manualelor folosite pentru crearea noilor cadre. După prezentarea modificărilor legislative am realizat o analiză a metodicilor folosite pentru predarea istorie iar ulterior mi-am îndreptat atenția asupra, manualelor de istorie din perioada 1948-1989. Din multitudinea de lecții și subiecte folosite în manuale, am ales subiectul Primului Război Mondial pentru o analiză comparativă. În ceea ce privește analiza manualelor din Ungaria, aceasta a fost realizată asupra manualelor de istorie traduse în limba română, pentru minoritatea românească din țara vecină.

Perioada supusă analizei a fost împărțită în trei, totul fiind gândit în așa mod încât să fie cât mai bine reliefate modificările care au survenit la nivelul istoriografiei, dar și în arealul social. Astfel am supus cercetării o primă perioadă, cea din 1948-1960, aceasta fiind echivalentă cu stalinizarea care a avut loc în acea perioadă. Următoarea perioadă supusă cercetării a fost cea cuprinsă între 1960-1970, despre care am arătat că a fost o adevărată perioadă a destinderii, a unei autonomii educaționale. Cea din urmă analiză a fost realizată asupra perioadei 1970-1989, o perioadă în care am demonstrat cum toate marile realizări din perioada anterioară sunt șterse, totul fiind supus unui îngheț ideologic dar și social, echivalentul unei adevărate restalinizări.

Primele două capitole ale lucrării sunt capitolele introductive, capitole în care am prezentat cum s-a realizat trecerea bruscă de la un regim așa zis burghezo-moșieresc, la nouă formă de conducere a țării care era una comunistă. Am arătat cum toată această trecere a fost una bruscă, totul desfășurându-se cu armata sovietică cantonată pe teritoriile naționale ale viitoarelor țări satelit. Orice opoziție la mersul dictat de către puterea sovietică fiind sortit eșecului, dacă nu pieirii, deoarece după cum se știe puterea comunistă era una monolitică, fiind echivalenta poporului, iar cu puterea poporului nu aveai nicio șansă, aceasta fiind supremă. În capitolul al doilea am încercat să arăt principalele directive care erau necesare a fi implementate în arealul social, directive și recomandări care aveau scopul de a pregăti societatea pentru noua formă de guvernare. Tot în cadrul acestui capitol am încercat să identific posibilele curente ideologice la care se raportau comuniștii pentru a-și găsi legitimitatea, aceasta fiind necesară pentru cimentarea noii guvernări, care se realiza pentru popor și prin popor.

Imediat după clarificarea aspectelor de mai sus, am trecut la partea mai tehnică, cea în care am arătat, ce însemna metodică școlară în perioada respectivă. Am descris drumul parcurs de aceasta pentru a fi implementată în arealul educațional și cum a fost folosită de partid în perioada supusă cercetării. Imediat după metodică am trecut la o analiză a manualului. Aici am arătat ce se dorește de la un manual, cum ar trebui acesta să fie și cum a fost acesta folosit în perioada comunistă. O perioadă în care s-a pus foarte mult accentul pe implementarea unor manuale

unice, idee care încă dăinuie în mințile multora din societatea actuală. Însă după toate aceste aspecte care în marea lor majoritate au fost introductive, la următorul subcapitol am pus accentul pe motivul alegerii Primului Război Mondial, ca subiect al comparației care stă la baza realizării lucrării de față. Am ales acest subiect deoarece în urma acestui război, România a realizat cel mai mare deziderat al ei la 1 decembrie 1918, când fost înfăptuită unirea cea marea. Moment care vine oarecum în balanță, cu dezastrul la care a fost supusă țara vecină Ungaria, aceasta pierzând foarte mult, astfel încât se transformă într-o mare victimă a conflagrației mondiale. Având la bază aceste considerente, am comparat narațiunile folosite în manualele de istorie, pentru a observa dacă acestea se aseamănă, dacă directivele dictate pe linie de partid, au fost implementate la fel de ambele părți, acestea având rolul principal de rescriere a istoriei.

În capitolul al III-lea, se află analizată partea de stalinizare a istorie și a sistemului educațional. Am pornit de la analizarea contextului, prin care se ajunge la implementarea directivelor staliniste. Astfel am arătat tiparul care a fost folosit în implementarea noului sistem, tipar care a fost similar atât în România cât și în Ungaria. Am arătat cum inițial după formarea unor uniuni, blocuri de partide sociale democratice, partidele comuniste ajung la guvernare. Odată ajunse aici reușesc să pună mâna pe ministere vitale, cum ar fi cele de interne sau al justiției, iar de aici lucrurile devin tot mai clare, astfel încât încet dar sigur, prin teroare și manipulare reușesc să pună mâna pe întreaga putere. Imediat după expunerea modalităților prin care au ajuns la putere, am trecut la expunerea modificărilor legislative și impunerea acestora. Am arătat cum în ambele cazuri, atât în cel românesc, cât și în cazul maghiar, imediat după ce au ajuns la putere, partidele comuniste au realizat o adevărată epurare în interior lor, totul pentru consolidarea puterii absolute pe care o aveau. În analiză am încercat să arăt cum lucrurile care păreau a se desfășura pe un făgaș normal, sunt date oarecum peste cap de moartea lui Stalin în 1953. Acesta este înlocuit de către Hrușciov, care la scurt timp pornește procesul de destalinizare. Am urmărit acest proces, care a reprezentat o adevărată undă de șoc în majoritatea țărilor comuniste. Am expus cum prin versatilitate și tact Dej, a reușit să scape de acest proces crunt, iar în același timp am arătat cum cel mai docil stalinist Rakosi, în Ungaria întâmpină adevărate probleme, astfel încât acesta este nevoit să lase puterea în mâinile altui lider comunist. Aceste schimbări din țara vecină, în cele din urmă au dus la revoluția maghiară din 1956, momentul culminant din perioada analizată. Am descris cum aceasta s-a propagat, cum au evoluat evenimentele și care au fost urmările acesteia. În tot acest context oarecum problematic pentru întreaga suflare comunistă din estul Europei, am arătat cum puterea de la București a reușit să profite la maxim, terminând anii stalinismului, ca o forță în blocul statelor satelit, dovedind faptul că este cel mai fidel aliat al

liderilor moscoviți. Totodată am arătat cum imediat după venirea la putere al lui Kádár în Ungaria, lucrurile devin extrem de liniștite.

După această contextualizare a perioadei 1948-1960, am trecut la expunerea și descrierea principalelor modificări legislative care au avut loc în acea perioadă. Scopul a fost acela de a arăta cum acestea modificări au fost ulterior adoptate, astfel încât întreg arealul educațional a fost modificat. Ulterior am trecut, la cercetarea metodicilor care au fost folosite în predarea istoriei. De data aceasta am pornit de la metodică lui V.G.Carțov, care a apărut în U.R.S.S. dar a fost implementată în majoritatea statelor unde urma a se trece la modelul de guvernare sovietic. Alături de metodică susmenționată, o altă călăuză în istorie era Cursul scurt de istorie a partidului comunist din U.R.S.S., acesta fiind cel mai bun model de urmat. Acestea două au fost completate în această parte a lucrării, de cercetare metodică din 1959, care apare în România la o distanță de 10 ani de la implementarea celei sovietice, reprezentând prima metodică autohtonă analizată.

După partea în care a fost expusă legislația și metodică, cea din urmă analiză a fost îndreptată asupra manualelor de istorie care au apărut în perioada sus menționată. Aici lucrurile erau destul de simple în cazul românesc, unde întreaga producție istoriografică, era dominată de către figura academicianului Roller. Drept consecință manualele analizate au fost editate și coordonate de către acesta, fiind niște manuale unice, prin care se dorea revoluționarea arealului educațional. Acestea au fost predominante în partea de început a stalinizării, ulterior trecând încet în umbră. Pe acest considerent, imediat după anul 1955, intră în scenă un alt manual adresat elevilor de clasa a IV-a, acesta fiind creat de Dumitru Almaș. Am considerat că reprezintă un caz aparte, deoarece această carte școlară după cum am demonstrat, a dăinuit din 1955 până în anul 1997, adică după perioada supusă analizei. A fost singurul autor de manuale care s-a adaptat extraordinar rigorilor, reușind să creeze cel mai longeviv manual din istoria comunistă. În schimb în parte de manuale din Ungaria, au fost supuse cercetării, cinci manuale, acestea fiind traduse din ordinul ministrului educației și se adresau minorității românești din țara vecină.

În capitolul al IV-lea am trecut la descrierea perioadei de destindere, de dezgheț, atât istoriografic cât și social. Am prezentat și aici cum au evoluat din punct de vedere politic și social, societățile din România și Ungaria. Am descris principalele momente, din această perioadă, momente care pot fi interpretate ca niște adevărate borne temporale. Astfel în cazul românesc am analizat și am descris momentul declarației din 1964, moment în care România își declară clar intenția de independență față de politica de la Moscova. Imediat după acest moment am arătat cum trecerea în neființă a lui Dej, nu a afectat extraordinar de mult politica de partid, locul acestuia fiind luat de către Ceaușescu. Acesta fiind cel care, a reușit să tragă toate sforile

necesare pentru a ajunge în locul lui Dej. Astfel cel puțin pentru perioada aceea, optica nu s-a schimbat foarte mult, chiar dacă, liderul suprem era Brejnev, cel care a orchestrat foarte bine lovitura de palat în urma căruia Hrusciiov este tras pe linie moartă. Linia independentă a fost enunțată evident, de la balconul Comitetului Central, când Nicolae Ceaușescu condamnă în termeni extrem de critici intervenția trupelor de la Varșovia în Cehoslovacia. Putea să fie un ultim moment de glorie al liderului de la București, însă în lipsa unor măsuri luate de către sovietici, totul se transformă în cel mai bun moment al comunismului românesc. În urma acestuia au avut loc numeroase concesi, numeroase beneficii atât sociale cât și politice. Astfel toată perioada s-a transformat într-una de destindere, de relaxare atât socială cât și intelectuală, acestea regăsindu-se și în domeniul istoriografic și educațional.

Dacă în România lucrurile au fost atât de fluctuante, în Ungaria se constată o perioadă care era foarte calmă, o perioadă premergătoare viitorului trend dominat de figura liderului maghiar János Kádár, cel care va transforma Ungaria în cea mai fericită baracă a lagărului comunist. Este perioadă în care se implementează măsuri economice care transformă societatea din țara vecină, aceasta devenind una din cele mai dezvoltate din punct de material și economic.

După descrierea contextelor istorice de mai sus am trecut la prezentarea schimbărilor legislative, ulterior la analiza metodicilor care au apărut în acea perioadă. Dintre acestea au fost analizate metodicile care au apărut în anul 1962 și în anul 1968, astfel încât să fie acoperită întreaga perioadă supusă cercetării. După metodică, am trecut la cercetarea manualelor, iar aici m-am oprit asupra manualelor editate de către colectivul format din Dumitru Almaș, Georgescu-Buzău Gheorghe și Petric Aron, acestea fiind concepute pentru nivelul claselor a VIII-a. În ceea ce privește manualele din Ungaria mi-am îndreptat atenția asupra trei ediții, cele care au apărut în anii 1961, 1962, iar cel din urmă investigat a fost cel care a fost editat în anul 1969.

În capitolul al V-lea care reprezintă ultimul capitol a lucrării, a fost supusă analizei o perioadă mai lungă, cea care s-a întins de la 1970 până în 1989. O perioadă care din foarte multe puncte de vedere se aseamănă cu perioada dominată de figura lui Stalin, însă de data aceasta figura care domină întreaga societate este cea a lui Nicolae Ceaușescu. Chiar dacă este o perioadă mai lungă, partea de la începutul ei este esențială, deoarece de aici se schimbă în totalitate optica de guvernare și conducere a statului. Astfel în România după cum am văzut, sfârșitul anilor '60 a fost echivalentul celei bune perioade din istoria comunismului, însă totul este dat peste cap în anul 1971, odată cu vizita pe care acesta o efectuează în Asia. În acest turneu în care vizitează China, Coreea de Nord și Vietnamul de Nord, este profund impresionat de megalomania coreeană și de experimentele sociale chinezești, din care se va inspira pentru propria rețetă ideologică. Astfel la întorcere în țară, inițiază un program, prin care dorea

permanentizarea unui peisaj cultural uniform, de strictă paternitate, care să nu permită derapaje ideologice, periculoase pentru regim. Practic asistăm la „minirevoluția culturală”, în urma căreia Ceaușescu propune un comunism rigid, dar naționalist. Prin acest mod ia naștere chiar și un nou curent cultural, protocronismul românesc, care exacerba importanța factorului românesc și a României în cultură, știință și istoria universală. Una din științele care a avut cel mai mult de suferit în acest nou context a fost istoria românilor, care de la daci la contemporaneitate a căpătat o coerență desăvârșită, care făcea din perioada Ceaușescu punctul său culminant¹. Începând din acel moment cultul personalității urcă la cote extraordinare, măsurilor cel puțin în domeniu istoriografic par inspirate din retorica stalinistă, totul fiind raportat la cele spuse de lider. Fără acceptul primit de la liderului suprem și al acoliților acestuia, nimic nu se putea realiza indiferent de domeniu.

În partea maghiară lucrurile erau aparent foarte calme. Cu toate acestea regimul lui Kádár, nu a fost unul perfect, însă trebuie remarcat faptul că a dat dovadă de tact politic, reușind să-și păstreze funcția până în anul 1988. Mari modificări legislative sau de altă natură nu prea au fost, dar trebuie să remarcăm faptul că liderul Ungariei a fost unul care a reușit să pună pe picioare un comunism care era supranumit *gulașcomunism*. Adică un comunism cu față umană, în urma căruia întreaga societate avea de câștigat un comunism, acesta fiind dominat de o altă viziune a lui Kádár, prin care specifica faptul că *cei care nu sunt împotriva noastră sunt cu noi*.

După ce am descris aceste momente care au influențat întreaga perioadă supusă cercetării, am trecut, conform tiparului, la analizare metodicilor relevante din această perioadă. Aici am considerat că sunt importante studiului, metodicile din anul 1970 și cea care a apărut în anul 1981. În ceea ce privește manualele, pentru perioada 1970-1976 am analizat o serie de manuale concepute de un colectiv de autori format din Dragne Florea și Ionescu Matei, acestea fiind dedicate elevilor din clasele a VIII-a. Ulterior pentru anii 1977-1989 cercetarea a fost realizată pe o serie de manuale elaborate de către Elisabeta Hurezeanu, acestea fiind dedicate elevilor din clasele a X-a. Pentru partea cu manualele maghiare, am ales să arăt partea de început a perioadei printr-un manual apărut în anul 1970, ulterior am reușit să analizez un manual din anul 1981, iar în cele din urmă un manual apărut în anul 1984.

În concluzie, consider că am reușit să ating punctele pe care le-am expus la început, am demonstrat faptul că istoria cel puțin pentru perioada comunistă a fost în totalitate dominată de factorul politic. Apreciez faptul că am reușit să demonstrez prin teză nocivitatea implicării politicului în istorie. Am arătat cum totul trebuia să ducă în acea direcție în care chiar și timpul,

¹ Pop Ioan-Aurel, Bolovan Ioan, Andea Susana, Costea Ionuț Virgil, *Istoria Românie:compendiu*, Institutul Cultural Român, Cluj Napoca, 2004, pp. 659-661.

„care este fără îndoială un element decisiv pentru orice reflexie, pentru orice aspect al epocii, se etatizează, astfel că statul a reușit impunerea un control asupra timpului individual suprimând totul, era ca un fel de blocaj în prezent, deoarece trecutul a fost falsificat iar viitorul era fără suport”². Am reușit să arăt cum totul devine aservit puterii, nimic nu era lăsat liber, dacă exista posibilitatea chiar și gândurile le-ar fi controlat.

Tot acest construct realizat aici poate fi folositor în viitor, deoarece consider că am reușit să combat unele idei preconcepute existente în societate, idei care și acum mai dăinuie în arealul social. Spun acest lucru deoarece consider că, în momentul de față la 30 de ani de la căderea comunismului, suntem încă infectați de virusul produs de istoriografia comunistă. Suntem în momentul în care trebuie să identificăm răspunsul la unele întrebări: cine suntem, unde vrem să ajungem și pe unde trebuie să mergem, pentru ajunge unde ne-am propus? Sunt întrebări la care încă nu am găsit un răspuns clar, acesta fiind undeva pierdut în negura viitorului. Însă istoria poate ajuta foarte mult în găsirea soluțiilor dacă este lăsată să funcționeze pe făgașul normal, adică neinfluențată. Toate acestea reprezentând în fond o reîntoarcere la „sens”, la „normal”, iar toată această reîntoarcere, din punct de vedere istoric ar trebui să ducă în sfârșit spre răspunsurile la întrebările esențiale descrise mai sus, fără de care nu cred că vor reuși să progresăm.

² Al. Zub, *Orizont Închis. Istoriografia română sub dictatură*, Iași, Institutul European, 2000, p.83.

BIBLIOGRAFIE

SURSE EDITE

Metodica predării istoriei:

- Carțov V.A. *Metodica Istoriei URSS, pentru școala elementară*, Editura Cartea Rusă, 1949.
- Dinu Constantin, *Metodica predării istoriei patriei noastre în clasa a VII-a*, Editura de stat didactică și pedagogică, București, 1959.
- Ene Elena, Smeu Georgeta, Barbuleanu Rea Sivia, Ceacalopol Gloria, *Metodica predării istoriei României*, Editura didactică și pedagogică, București, 1981.
- Gafar Tatiana, *Metodica predării istoriei*, Editura didactică și pedagogică, București, 1968.
- Marinescu Cornelia, *Metodica predării istoriei în școala de 8 ani (Predarea conștințelor de istorie a patriei la clasele I – IV)*, Editura didactică și pedagogică, București, 1962
- Popeangă Vasile, Roșu Nicolae, Ștefan, Gr. *Metodica predării istoriei patriei clasele I – IV*, Editura didactică și pedagogică, București, 1970.

Manuale de istorie editate în România și Ungaria:

- *** *Istorie pentru clasa a VIII-a a școlilor generale*, Budapesta, Editura Tankönyvkiadó, 1950.
- Almaș Dumitru, Fotescu Eleonora, *Istoria patriei : manual pentru clasa a IV-a.*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1969.
- Almaș Dumitru, Georgescu-Buzău Gheorghe, Petric Aron, *Istoria României : manual pentru clasa a VIII-a : școala generală de 8 ani*. București : Editura Didactică și Pedagogică, 1965
- Almaș Dumitru, Georgescu-Buzău Gheorghe, Petric Aron, *Istoria României : manual pentru clasa a VIII-a*. București : Editura Didactică și Pedagogică, 1968.pp.167-168.
- Almaș Dumitru, *Istoria Patriei pentru clasa a IV-a elementară*, București, Editura de stat didactică și pedagogică, 1955.

- Almaş Dumitru, *Istoria Patriei pentru clasa a IV-a*, Bucureşti, Editura de stat didactică şi pedagogică, 1957.
- Almaş Dumitru, *Istoria Patriei pentru clasa a IV-a*, Bucureşti, Editura de stat didactică şi pedagogică, 1959.
- Almaş Dumitru, *Istoria Patriei pentru clasa a IV-a*, Bucureşti, Editura de stat didactică şi pedagogică, 1965.
- Almaş Dumitru, *Istoria Patriei pentru clasa a IV-a*, Bucureşti, Editura de stat didactică şi pedagogică, 1966.
- Balogh Endre, *Istoria:clasa a IV-a şcoala medie*, Editura Tankönyvkiadó, Budapesta, 1970.
- Csiszér Béla, Sári Gusztáv, *Istoria:şcoala generală 8 clase*, Editura Tankönyvkiadó, Budapesta, 1969.
- Csiszér Béla, Sári Gusztáv, *Istoria:şcoala generală 8 clase*, Editura Tankönyvkiadó, Budapesta, 1981.
- Dragne Florea, Ionescu Matei, Iordănescu Aurel, *Istoria României : manual pentru clasa a VIII-a*. Bucureşti : Editura Didactică şi Pedagogică, 1970
- Hanák Petru, trad. de Ladislau Makkai, *Istoria universală. Partia a IV-a vol. I. pentru clasa IV-a a şcolilor medii*, Editura Tankönyvkiadó, Budapesta, 1954.
- Hanák Petru, trad. de Mihail Gyalai, *Istoria universală. Partia a 4-a vol. II. pentru clasa 4-a a şcolilor medii*, Editura Tankönyvkiadó, Budapesta, 1954.
- Hurezeanu Elisabeta, Smarandache Gheorghe, Totu Maria, *Istoria modernă a României : manual pentru clasa a IX-a*, Bucureşti : Editura Didactică şi Pedagogică, 1985
- Hurezeanu Elisabeta, Totu Maria, Smarandache Gheorghe, *Istoria modernă a României : manual pentru clasa a IX-a*, Bucureşti : Editura Didactică şi Pedagogică, 1977
- Hurezeanu Elisabeta, Totu Maria, Smarandache Gheorghe, *Istoria modernă a României : manual pentru clasa a IX-a*, Bucureşti : Editura Didactică şi Pedagogică, 1979
- Jóvérné Szirtes Ágota, *Istoria-anul IV liceu*, Editura Tankönyvkiadó, Budapesta, 1984.
- Lukács Lodovico, trad. de Frederic Vild, *Istoria Ungariei. Partia III, 1849-1950 manual provizoriu*, Editura Tankönyvkiadó, Budapesta, 1953.
- Petrik János, Vörös István, trad. de Kovács Péter, Mucsi Ferencné, *Istoria, manual pentru clasa a VIII – a a şcolilor generale*, Editura Tankönyvkiadó, Budapesta, 1961.

- Roller Mihail, *Istoria R.P.R. manual pentru învățământ mediu*, Oradea, Editura de stat didactică și pedagogică, 1952.
- Roller Mihail, *Istoria României – Manual unic pentru clasa a III - a gimnaziul unic și clasa a IV – a Secundară*, București, Editura de stat, 1947
- Szamuely Tibor, et.all., trad. de Balogh József, Meixl Péter, *Istoria pentru clasa IV-a a școlilor medii*, Editura Tankönyvkiadó, Budapesta, 1962.
- Szamuely Tibor, Kiss Aladár, Urbán Aladár, trad.de Pálffy Andrei, *Istoria universală. (1849-1945) pentru clasa a IV-a a școlilor medii*, Editura Tankönyvkiadó, Budapesta, 1958.

Legislație educațională:

- *Decretul nr.175 din 03.08.1948 pentru reforma învățământului*, în „Monitorul Oficial”, Anul CXVI, Nr.177, 03.08.1948.
- *Decretul nr.297 din 29.10.1948 pentru înființarea a școlilor juridice de un an*, în „Monitorul Oficial”, Anul CXVI, Nr.252.
- *Deciziunea nr. 263335 din 29.10.1948 privind înființarea de școli speciale de doi ani pentru oamenii aflați în câmpul muncii*, în „Monitorul Oficial”, Anul CXVI, Nr.252, 29.10.1948.
- *Deciziunea nr. 263336 din 29.10.1948 privind înființarea de școlilor elementare serale de doi ani pentru alfabetizare*, în „Monitorul Oficial”, Anul CXVI, Nr.252, 29.10.1948.
- *Legea educației și învățământului Nr.28/1978*, București, Sectorul Buletinului Oficial al Publicațiilor legislative, 1979

Lucrări generale

1.Cărți și monografii

- Arendt Hannah, *Originile totalitarismului*, Editura Humanitas, București, 1994.
- Bărbulescu, Mihai, Deletant, Dennis, Hitchins, Keith, Papacostea, Șerban, Teodor, Pompiliu: *Istoria României*, București, Editura Corint Educațional, 2014;
- Bulei, Ion, *Românii in secolele XIX-XX, Europeanizarea*, București, Editura Litera, 2011;

- Bunescu Gheorghe, *Antologia legilor învățământului din România*, București, Institutul de Științe ale Educației, 2004.
- Crampton, R.J., *Europa răsăriteană în secolul al XX-lea... și după*, București, Editura Curtea Veche, 2002;
- Cucos C-tin, *Pedagogie*, ediția a II-a, Editura Polirom, Iași, 2006.
- Hobsbawm Erich, *Secolul extremelor*, București, Editura Lider, 1994.
- Le Breton Jean-Marie, *Europa centrală și orientală între 1917-1990*, Editura Cavallioti, București, 1996.
- Nolte Ernst, *Războiul civil european 1917-1945, Naționalism-Socialism și Bolșevism*, Editura Runa-Grupul Editorial Corint, București, 2005.
- Pop Ioan-Aurel, Bolovan Ioan, Andea Susana, Costea Ionuț Virgil, *Istoria Românie: compendiu*, Cluj Napoca, Institutul Cultural Român, 2004.
- Pop, Aurel, Ioan, *Istoria Romanilor*, București, Editura Litera, 2011;
- Zeletin, Ștefan, *Burghezia Română*, București, Editura Humanitas, 1991.

2.Studii și articole

- XVII, 1948, 08 august 1948 nr. 1192, Gh.Vasilichi, *Aplicarea în viață a reformei învățământului*,p.1.
- *** în „Scînteia”, nr.special, 1 ianuarie 1948.
- ****Cuvânt înainte*, în „Studii”, nr. I, ianuarie-martie 1948.
- B. Grecov, *I.V. Stalin și știința istoriei*, în„Studii”, nr. I, anul 3, ianuarie - martie 1950.
- N. Popescu Doreanu, Cursul scurt de istorie a partidului comunist al Uniunii Sovietice, călăuză strălucită pentru tânăra știință a istorie, în„Studii”, nr. I, anul 3, ianuarie - martie 1950
- *** Să ne însușim învățătura marxist – leninistă și cuceririle științei sovietice pentru a asigura înflorirea științei istorice în R.P.R., în„Studii”, nr. II, anul 3, aprilie – iunie 1950.
- ***Activitatea isntitutului de studii româno – sovietic pe anul 1949 și planul pe 1950, în„Studii”, nr. II, anul 3, aprilie – iunie 1950.
- *** *Un proiect de manual de istorie a U.R.S.S.* în„Studii”, nr. IV, anul 3, octombrie-decembrie 1950.

- Neculai Crețu, *Desbaterea proiectului de program de istorie a R.P.R.*, în „Studii”, nr. II, anul 3, aprilie – iunie 1950
- Roller Mihail, *Sarcini noi în studiul istoriei României*, în „Studii”, nr. I, ianuarie-martie 1948.
- Roller Mihail, *Realizări și sarcini noi pe câmpul științelor istorice*, în Studii. Revista de istorie și filozofie, nr. 4/1949.
- S.Prahova, *Din experiența profesorilor de istorie*, în „Studii”, nr. II, aprilie -iunie 1949.
- P.Constantinescu Iași, *Știința istorică sovietică, adevărata știință a istoriei*, în „Studii”, nr. II, octombrie - decembrie 1949.
- I.Zviaghin, *Prefață la „Istoria României” editat în limba rusă*, în „Studii”, nr. IV, ianuarie - martie 1951. Ilie Cristea, *Școala Urei*, în „Adevărul”, Anul XXXVIII, Nr.12853, 19.03.1952

Lucrări speciale

- Zub Al., *Orizont Închis. Istoriografia română sub dictatură*, Iași, Institutul European, 2000.
- Boia Lucian, *Strania istorie a comunismului românesc (și nefericitele ei consecințe)*, Editura Humanitas, București, 2016.
- Comisia Prezidențială pentru analiza Dictaturii Comuniste din România, *Raport final*, București, 2006;
- Cioroianu Adrian, *Pe umerii lui Marx. O introducere în istoria comunismului românesc*, București, Editura Curtea Veche, 2007.
- Cioroianu Adrian, *Cea mai frumoasă poveste: câteva adevăruri simple despre istoria românilor*, București, Editura Curtea Veche, 2013.
- Dumitrescu Constantin, *Cetatea totală, comunismul despuțat de legende*, Editura Ion Dumitru, Munchen, 1982.
- Cristescu Cosmina, *Poezie pentru copii, în manualele școlare din perioada 1948-1989*, Editura Tracus Arte, București, 2014.
- Giurescu Dinu C., *România în timpul lui Gheorghe Gheorghiu Dej*, Editura Enciclopedică, București, 2015
- Ionescu-Gura Nicoleta, *Stalinizarea României. Republica Populară Română 1948-1950: transformări instituționale*, Editura All, București, 2005

- Mihalache Cătălina, Didactica apartenenței. Istorii de uz școlar în România secolului XX, Editura Institutul European, Iași, 2012
- Deletant, Dennis, *Teroarea comunistă în România. Gheorghiu-Dej și statul polițienesc 1948-1965*, Iași, Ed. Polirom, 2001;
- Frunză, Victor, *Istoria stalinismului în România*, București, Editura Humanitas, 1990;
- Georgescu, Vlad, Politică și istorie. Cazul comuniștilor români 1944-1977, București, Editura Humanitas, 1991
- Lendvai Paul, *Ungurii. Timp de un mileniu învingători în înfrângeri*, Editura Humanitas, București, 2001.
- Velimirovici, Felician, *Istorie și istorici în România comunistă(1948-1989)*, Cluj Napoca, Editura Mega, 2015.
- Tismăneanu Vladimir, *Arheologia terorii*, Editura Alfa, București, 1996
- Tismăneanu Vladimir, *Reinventarea politicului, Europa Răsăriteană de la Stalin la Havel*, Editura Polirom, Iași, 1997.
- Tismăneanu, Vladimir, *Stalinism pentru eternitate o istorie politică a comunismului românesc*, București, Editura Polirom, 2005.

Discursuri și programe

- ***Congresul al X-lea al Partidului Comunist Român 6-12 august 1969, București, Editura Politică, 1969,
- ***Cursul Scurt de Istorie a Partidului Comunist(bolșevic)al Uniunii Sovietice, Editura Partidului Muncitoresc Român, 1948.
- ***Declarație cu privire la poziția Partidului Muncitoresc Român, în problemele mișcării comuniste și muncitorești internaționale, Editura Politică, 1964.
- ***Programul Partidului Comunist Român de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism, București, Editura Politică, 1975.
- Ceaușescu Nicolae, Propuneri de măsuri pentru îmbunătățirea activității politico-ideologice, de educare marxist-leninistă a membrilor de partid, a tuturor oamenilor muncii, București, Editura Politică, 1971
- Ceaușescu Nicolae, Raport la cel de-al XI-lea Congres al Partidului Comunist Român, Editura Politică, București, 1971.
- Lenin V.I., *Imperialismul stadiul cel mai înalt al capitalismului*, Editura Partidului Muncitoresc Român, București, 1950

SURSE WEB:

- ****Legea-nr-11-1968-privind-invatamintul-in-republica-socialista-romania*,
<http://lege5.ro/Gratuit/he2daojr/legea-nr-11-1968-privind-invatamintul-in-republica-socialista-romania>
- Scurtu Ioan, *Dumitru Almaş. Omul şi Opera*, sursa <http://studii.crist.ro/2008.php>.